

Ovaj referat sačinjen je kao polazna baza jedne šire stručne diskusije o razvoju i mogućnostima ribarstva nizinskih voda FNRJ, koja bi se razvila na sastanku Sekcije nizinskih voda.

PODACI O KVALITATIVNOM I KVANTITATIVNOM SASTAVU LOVINE PREDUZEĆA »ŠARAN« NOVI SAD ZA 1957 I 1958 GODINU

1957 godina

Kečiga	4.335 kg	1,60%
Smudj	6.476 „	2,40%
Som	13.628 „	5 „
Šaran	38.914 „	14,00%
Mešana I	55.789 „	20,50%
Mešana II	38.182 „	14,00%
Bela sitna	115.790 „	42,5 „
	273.114 kg	100,00%

1958 godina

Kečiga	4.530 kg	1,5 „
Smudj	4.517 „	1,5 „
Som	19.851 „	6,7 „
Šaran	37.771 „	12,8 „
Štuka	19.736 „	6,7 „
Mešana I	22.717 „	7,7 „
Mešana II	42.567 „	14,7 „
Bela sitna	135.779 „	4,6 „
Cvergl	7.164 „	2,4 „
	294.652 kg	100,00%

Ing. Mahmud Aganović:

Stanje i problematika salmonidnog ribarstva FNRJ

Poslijeratni nagli razvoj cjelokupne naše privrede uvjetovao je i povećanu brigu za razvoj ribarstva, koje je do završetka ovoga rata i u prvim poslijeratnim godinama bilo opterećeno mnogim slabostima. Ovo se posebno odražavalo na području salmonidnog ribarstva. Međutim, danas je situacija u mnogome izmijenjena. Ekonomska politika naše zemlje razvija proizvodne grane u svim oblastima naše privrede. Na taj način i ribarstvo uopšte, a u sklopu ovoga i visinsko ribarstvo FNRJ, postaje briga odgovornih organa i institucija, koje kroz politiku investiranja i ostalih mjera nastoje, da se i ova privredna i sportska grana razvije.

I zaista, zajednica je u posljednjih 5—8 godina u unapređenje salmonidnog ribarstva mnogo uložila. Ako se zna, da danas na salmonidnim vodama FNRJ imamo izgrađeno i u radu, prema podacima koje imamo, 60 mrestilišta sa kapacitetom od oko 50 milijuna komada oplodene ikre u jednom turnusu, onda je to zaista vidan dokaz brige zajednice, ali i naših napora u borbi za unapređenje salmonidnog ribarstva FNRJ. Uspjeh je vidniji ako se zna, da nakon završetka ovoga rata nismo na području NR BiH, NRCG i NRS imali nijednog salmonidnog objekta, a do danas je izgrađeno čak 25 sa ukupnim kapacitetom od 10,100.000 komada oplodene ikre u jednome turnusu.

PODACI O KVALITATIVNOM I KVANTITATIVNOM SASTAVU LOVINE RIBOLOVNOG CENTRA APATIN, ZA PERIOD 1922—1957 GODINE

Godina	Ukupan lov	Ulov bele ribe	% učešća bele ribe
1922	404.955 kg	163.908 kg	40,4 %
1923	735.080 „	285.152 „	38,7 %
1924	1,566.959 „	640.058 „	40,8 %
1925	1,327.931 „	465.047 „	35,00%
1926	1,148.522 „	640.028 „	55,7 %
1927	1,434.904 „	637.658 „	44,5 %
1928	846.000 „	412.200 „	48,7 %
1929	516.200 „	295.700 „	57,3 %
1930	493.000 „	307.200 „	62,3 %
1931	1,214.000 „	591.700 „	48,7 %
1932	903.100 „	402.900 „	44,6 %
1933	447.400 „	265.200 „	59,3 %
1934	363.100 „	171.400 „	47,2 %
1935	928.400 „	502.300 „	54,1 %
1945	442.779 „	201.062 „	45,4 %
1946	613.565 „	339.389 „	55,5 %
1947	429.341 „	265.180 „	61,8 %
1948	1,160.847 „	495.253 „	42,6 %
1949	686.145 „	393.049 „	57,3 %
1950	294.600 „	195.927 „	66,5 %
1951	1,042.047 „	556.303 „	53,3 %
1952	824.396 „	561.220 „	68,1 %
1953	709.107 „	372.478 „	52,5 %
1957	951.157 „	544.300 „	57,2 %

Da bi što vjernije prikazali postignute uspjehe iznosimo izgrađene objekte po republikama, njihove kapacitete i prošlogodišnju proizvodnju.

NR Slovenija

Naziv objekta i bliža lokacija	Kapacitet u kom. ikre	Proizvod. ikre u kom. u 1958
Bohinj	—	1,294.000
Obrh	—	1,785.000
Sava	—	439.000
Soča	—	2,239.000
Zvodno	500.000	77.000
Podvolovljek	335.000	194.000
Žlavor	450.000	—
Solkan	100.000	—
Ajdovščina	100.000	535.000
Idrija	300.000	—
Ilirska Bistrica	200.000	250.000
Šmihel	200.000	93.500
Besnica	500.000	292.000
Jesenice	50.000	80.000
Maribor	300.000	335.000
Povodje	1,000.000	—
Železniki	150.000	1,652.800
Žiri	100.000	—
Trbovlje	600.000	610.500
UKUPNO:	—	8,224.000

NR Hrvatska

Naziv objekta i bliža lokacija	Kapacitet u kom. ikre	Proizvod. ikre u kom. u 1958
Samobor	100.000	100.000
Vitunj (Ogulin)	500.000	200.000
Gacka (Ličko Lešće)	4.000.000	1.400.000
Brušani (Gospić)	1.000.000	300.000
Plitvička jezera	500.000	100.000
Sabljaci (HE Gojak)	2.000.000	—
Vrbovsko	200.000	50.000
Ribnik na Dobri	300.000	50.000
Brod na Kupi	400.000	50.000
Plaški	300.000	50.000
Slunj	250.000	50.000
Solin	100.000	—
Knin	300.000	70.000
UKUPNO:	9.950.000	2.420.000

NR Srbija

Bela Reka	1.500.000	1.750.000
Vlasina	1.500.000	660.000
UKUPNO:	3.000.000	2.410.000

NR Makedonija

Ohridsko Jezero	15.000.000	500.000
Mavrovsko Jezero	8.000.000	5.500.000
Šum	1.000.000	400.000
UKUPNO:	24.000.000	6.900.000

NR Crna Gora

Viđrovan (Nikšić)	450.000	—
Crno Jezero (Žabljak)	200.000	—
Morača (Lješkopolje)	300.000	—
Plav (Gusinje)	400.000	—
Plevlja	300.000	—
Biogradsko Jezero	250.000	—
UKUPNO:	1.900.000	1.256.000

NR Bosna i Hercegovina

Naziv objekta i bliža lokacija	Kapacitet u kom. ikre	Proizvod. ikre u kom. u 1958
Sušica (Lastva)	276.000	115.000
Trebišnjica (Bileća)	720.000	180.000
Buna (Mostar)	400.000	50.000
Toplik (Rogatica)	217.000	95.000
Vrelo Bosne	190.000	100.000
Žunovnica (Hadžići)	540.000	900.000
Bukovica (Vareš)	115.000	50.000
Ščona (Fojnica)	74.000	40.000
Tisovac (Busovača)	55.000	40.000
Bistričak (Zenica)	160.000	100.000
Krušćica (Vitez)	85.000	40.000
Plava Voda (Travnik)	80.000	50.000
Krupa na Vrbasu	330.000	240.000
Klašnik (Banja Luka)	216.000	100.000
Boračko Jezero	350.000	200.000
Pliva (Jajce)	1.000.000	500.000
Klokot (Bihać)	300.000	100.000
UKUPNO:	5.298.000	2.900.000

REKAPITULACIJA

Republika	Broj objekata	Kapacitet u kom. ikre	Proizvodnja ikre u kom. u 1958
NR Slovenija	19 objekata	—	8.224.000
NR Hrvatska	13 objekata	9.950.000	2.420.000
NR Srbija	2 objekata	3.000.000	2.410.000
NR Makedonija	3 obj.	24.000.000	6.900.000
NR Crna Gora	6 objekata	1.900.000	1.256.000
NR BiH	17 objekata	5.298.000	2.900.000
UKUPNO:	60 objekata	—	24.100.000

Odmah iza naprijed iznešenih tabelarnih prikaza moramo naglasiti, da je pitanje ostvarenja kapaciteta naših objekata, pošto je ostvarenje maleno, povezano sa pravilnom lokacijom izgrađenih mrestilišta, snabdjevenosti opremom, kadrom, a posebno dobrom organizacijom ulova matica. Napokon, lokacija i ne mora biti uvijek idealna, ali mrestilišta moraju biti dobro opremljena i sa dobrim kadrom. To nažalost kod većine naših objekata nije slučaj. Pregled vrijednosti opreme, sa kojim podacima za sve republike ne raspolazemo, pa radi toga i ne iznosimo, jasno nam ukazuje na naš propust. U izgradnju objekata za unapređenje visinskog ribarstva uloženo je mnogo materijalnih sredstava i truda, ali u vrijeme i poslije izgradnje nismo mislili, odnosno nismo vodili dovoljno računa da iste opremimo, što je naš ozbiljan propust. Osim toga, na objektima visinskih voda nemamo ni najpotrebniji broj kvalifikovanog kadra, za razliku od ribnjačarstava, a donekle i nizinskih voda. Žalosna je činjenica, da i danas rukovodeća mjesta na mrestilištima, ribogojilištima i uopšte na objektima za unapređenje i eksploataciju visinskih voda, zauzimaju uglavnom nekvalifikovani i polukvalifikovani radnici, koji su najčešće i bez osnovnog obrazovanja (Samobor i Brušani u NRH, Klokot, Krupa, Boračko Jezero i Buna u NR BiH itd.). Razumljivo je onda, da je ostali kadar još slabiji. Izuzetak čini područje NR Slovenije. Dosadašnjem obrazovanju radnika na visinskim vodama nije poklonjena dužna pažnja. Mislimo, da kratki ili povremeni kursevi, koji su sporadično održavani, ne rješavaju problem. Predložili bi, kao najkraće, šestomjesečne praktično-teoretske kurseve, koji bi se morali održavati svake godine bilo na kome od naših većih salmonidnih objekata (u Kobaridu — NR Slovenija, na Gackoj u NR Hrvatskoj, na Plivi i Žunovnici u NR BiH, na Vlasini u NR Srbiji ili na Mavrovu u NR Makedoniji, Viđrovu u NR Crnoj Gori), već prema mogućnosti dobrog smještaja, nastavnog kadra kursa, kao i mogućnosti praktično-teoretskog rada sa kursistima. Osim toga pleđiramo, da naše Stručno udruženje nastoji ishoditi, da se ribarstvo prizna kao zanat. Čini nam se, da bi samo na taj način, kroz naukovanje učenika u privredi, problem dobrih stručnih radnika u visinskom ribarstvu mogao biti pravilno i zadovoljavajuće riješen. Rukovodeći kadar bi trebalo regrutovati od visokokvalifikovanih radnika iz područja salmonidnog ribarstva, kao i ljudi sa srednjom stručnom spremom, ali bi ovi morali obavezno da prethodno završe pomenute kurseve.

Niže izneseni tabelarni prikaz stanja i potreba kadra, za Republike od kojih imamo podatke, najrječitije govori o dosadašnjim propustima i aktuelnostima navedenog problema.

je logično, da svi ne možemo ovladati raznovrsnim problemima istovremeno. Ovakav način rada istovremeno povisuje cijenu koštanja određenog proizvoda.

PREGLED STANJA I POTREBA KADRA PO REPUBLIKAMA

Republika	vis. str. sprem.		viša str.		srednja		niža		r a d n i c i							
	stanj.	potr.	st.	potr.	st.	potr.	st.	potr.	v. kvl.		kvl.		pl. kvl.		nekvl.	
									st.	p.	s.	p.	s.	p.	s.	p.
NR Slovenija	4	—	—	—	7	—	23	—	nema podataka							
NR Hrvatska	1	—	—	—	2	—	—	—	nema podataka							
NR BiH	—	2	—	—	1	7	4	2	—	3	3	15	16	4	18	—
NR Crna Gora	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	2	5	3	—
NR Srbija	nema podataka															
NR Makedonija	nema podataka															
SVEGA:	5	2	—	—	10	7	27	2	—	3	6	20	18	9	21	—

Salmonidni vodotoci na području FNRJ zauzimaju vodenu površinu od oko 65.000 ha. Obizrom na to, ranije izneseni kapaciteti mrestilišta u oplodenoj ikri zadovoljavaju potrebe. Međutim, ostvarenje proizvodnje ide u raskorak sa kapacitetima, a istovremeno i sa potrebama, što je jedan od vrlo važnih i ozbiljnih nedostataka u našem radu. I još jedna stvar. U pojedinim Republikama imamo veliki broj proizvodnih objekata i proizvodnju oplodene ikre i nasadnog mladja salmonida i iznad potreba (NR Slovenija), dok u drugima imamo objekte, ali ne i proizvodnju (NR Hrvatska i NR BiH), odnosno proizvodnja samo donekle zadovoljava potrebe (NR Makedonija). Još veći je raskorak između kapaciteta i proizvodnje mladja, a sve radi nezadovoljavajućeg kadra. Proizlazi, da u proizvodnji ikre i nasadnog mladja salmonida za poribljavanje visinskih vodotoka još uvijek nemamo jednog određenog kvaliteta radi nedostatka plana i programa, još uvijek se ne zna šta tko, koliko i kako proizvodi. Izneseno je rezultat nekoordiniranog rada. — Zbog svega toga, a u interesu unapređenja visinskog ribarstva i povećanja populacije salmonida u našim vodotocima, prijeko je potrebno da pridemo specijalizaciji proizvodnje. U ovome moramo nastojati, da se ova specijalizacija u bliskoj budućnosti ne pretvori u monopol, jer onda nismo postigli ništa, odnosno, jedne smo isforsirali na račun drugih, što se niukom slučaju ne smije dozvoliti.

Smatramo da bi bilo najbolje, da jedan objekat proizvodi određenu vrstu ikre, odnosno nasadnog mladja, on bi se trebao za tu proizvodnju da specijalizira i da se u toj proizvodnji i afirmira (ako se radi o proizvodnji jezerske ili potočne zlatovčice onda određeni objekti u NR Sloveniji, mladice u NR Sloveniji i NR BiH, mekousne pastrmke — mrestilište na Buni NR BiH, ohridske belvice — mrestilište na Ohridu itd.). Nažalost, danas se u svim našim objektima proizvode sve vrste salmonida, a proizvodnja ide bez plana, realnih potreba i mogućnosti plasmana. Takva proizvodnja afirmira nas kao svaštare i stvara nepovjerenje prema nama, jer

I način upravljanja mrestilištima i visinskim vodama uopšte, rezultat je relativno slabog stanja salmonidnog ribarstva. U organizaciji eksploatacije i upravljanja visinskim vodama smatramo, da su najbolje uspjeli drugovi iz NR Slovenije i NR Srbije — jer se u ovim Republikama proizvodnjom u objektima i uopšte unapređenjem ribarstva have određene uprave, koje planiraju i objedinjuju rad svih objekata, vrše poribljavanje, organiziraju eksploataciju, zaštitu voda i t. d. Tamo, gdje je to prepušteno organizacijama sportskih ribolovaca i narodnim odborima (u NRH, NR BiH, NR CG i NRM), proizvodnja je relativno malena, riblji fond je u stalnom opadanju, a postavlja se kao akutno pitanje opreme i uzdizanja kadra, pa razumljivo i poribljavanje, jer se ova vrše često neplanski i nesistematski. To ne znači da organizacije sportskih ribolovaca nisu dorasle da upravljaju vodotocima, ali, ako znamo da su to amaterske organizacije, onda je i razumljivo da se njihovi članovi i odbori i ne mogu u potpunosti angažirati na kompleksnim problemima unapređenja i zaštite visinskog ribarstva. Smatramo, da je sve ovo rezultat još i raznolikosti republičkih zakona i propisa, jer dosada ne postoji jedan okvirni savezni zakon o slatkovodnom ribarstvu, koji bi trebalo da jednoobrazno regulira iznesenu problematiku. Naša nastojanja su usmjerena u tome pravcu i nadamo se, da će nacrt saveznog zakona za slatkovodno ribarstvo u najskorije vrijeme biti podnesen na razmatranje Saveznoj Narodnoj skupštini.

Izgradnjom hidrocentrala nastale su na našim visinskim vodama znatne vodene površine, na kojima bi se ribarstvo moglo i moralo da razvije. Ove površine, su znatne (jablanički i zbornički akumulacioni bazeni u NR BiH zauzimaju površinu od oko 2.500 ha, Vlasina u NRS oko 1200 ha, mavrovska i lipovska akumulacija u NRM oko 1217 ha itd.), ali je briga za povećanje fonda salmonidnih vrsta riba na ovim vodenim površinama vrlo malena. Naseľjavanje vodenih akumulacionih bazena salmonidima pretežno se ne vrši, a ako se akumulacije i po-

ribljavaju, onda se one poribljavaju neplanski i vrlo vjerovatno sa nedovoljnim količinama nasadnog mlada. Razumljivo je onda, da je i privredna kao i sportska eksploatacija slaba i nikakva, odnosno, da ove velike vodene površine još ni do danas nismo uspjeli privesti normalnoj proizvodnji (Jablaničku u NRBiH, Zvorničku u NRBiH i NRS i sl.)

Ovo je rezultat više naše nebrige, a vjerovatno i nedostatka materijalnih sredstava za ispitivanje vodotoka. Možda je tome uzrok i naše nedovoljno znanje o naseljavanju, uzgoju i eksploataciji vodenih akumulacionih bazena upšte, na kome problemu bi trebalo da se uveliko angažira naša naučno-istraživačka služba. Ovo je problem za sebe i o njemu bi trebalo iscrpnije diskutovati. Osim toga, kao što je to i naglašeno, mi još nemamo iskustva sa kojom vrstom ribe treba određenu akumulaciju i uopšte određeni visinski vodotok da naseljavamo. Za neke vodotoke i bazene pokazala se kao dobar nasadni materijal potočna pastrmka (Mavrova), za neke ohridska belvica (Vlasina), i sl. Mišljenja smo, da se sva naša jezera i vođeni akumulacioni bazeni moraju, pored iskorištavanja putem ribolovnog sporta eksploatirati i privredno, samo ova eksploatacija ne bi smjela da ide u raskorak sa načom politikom unapređenja. Nažalost, na ovome dosad kod nas nije učinjeno skoro ništa, izuzev na jezerima i akumulacija u NR Sloveniji, na Vlasini, Mavrova, i možda još negdje.

Jedan od itekako važnih problema visinskog ribarstva je i pitanje ishrane nasadnog mlada salmonida za poribljavanje vodotoka i za daljnji uzgoj.

Današnje stanje je krajnje zabrinjavajuće i ozbiljno. Potrebe i proizvodnja mlada su u stalnom porastu, ali količine potrebnih krmiva (slezeno, đigerice, jaja, vitamina, planktona i sl.) stalno opadaju izgradnjom modernih klaonica i hladnjača, dok cijene klaoničkih otpadaka rastu (na pr. prije izgradnje moderne klaonice i hladnjače na Stupu kod Sarajeva ribogojilište »Žunovnica« dobijalo je klaoničke otpadke u planiranim količinama i za 10 dinara po 1 kg, jeftinije, nego danas. Poslije izgradnje ribogojilište ne može da dobije ni najminimalniju količinu klaoničkih otpadaka, kvalitet je slabiji, a cijena veća). Mi još ni do danas nismo razmatrali pitanje neiskorištenih mogućnosti za ishranu nasadnog mlada i konzumne ribe. Ovdje se postavlja i pitanje faktora iskorištavanja pojedinih krmiva, koji je u primjeni veoma različit, a u vezi ovoga i PCK određenog proizvoda. I pored toliko raznovrsnih proizvoda, kao i proizvodnje, mi još ni do danas nismo u stanju da damo njihovu realnu cijenu, pa prema tome ne znamo ni rentabilitet. Zbog toga treba hitno prići rješavanju pitanja problema krmiva uopšte, radi proširenja mogućnosti uzgoja nasadnog mlada salmonida, ali pri tome treba voditi računa i o rentabilitetu. Mišljenja smo, da u određenim uslovima uzgoj mlada salmonida (tro, šesto, deveto mjesečnog i godišnjaka) ima svoje puno opravdanje sa gledišta održavanja i povećanja populacije salmonida u našim vodotocima, bez obzira što se postavlja pitanje finansiranja uz-

goja nasadnog materijala, a s tim u vezi i rentabiliteta poribljavanja. Smatramo, da je uzgoj salmonida relativno skup, ali je tržna vrijednost uzgojnog mlada, prema podacima iz pojedinih republika, veća od njegove stvarne vrijednosti. Međutim, kod obračuna rentabiliteta poribljavanja ne možemo da izuzmemo elemente t. zv. društvene rentabilnosti i vršenja javne službe, što visoku cijenu opravdava. Čini nam se, da je PCK nasadnog mlada salmonida veća, nego što bi to realno trebalo da bude. Prema podacima iz NRH proizlazi da proizvodnja jednog komada jednogodišnjeg mlada potočne pastrmke, svakako pod optimalnim uslovima, ne bi smjela biti veća od 7—10 dinara. Naše je mišljenje, da se ovoj stvari ne bi smjelo prilaziti sa takvim postavkama, nego bi trebalo voditi računa o specifičnim uslovima konkretne proizvodnje, koja u svakom slučaju odstupa od onog »optimalnog«.

Osim toga, vrijednost salmonidne proizvodnje i poribljavanja ide u raskorak sa eksploatacijom. Finansijski učinak je, sam za sebe, znatno veći ako eliminisemo — kako je to već i naglašeno — deficitarni sportski ribolov jugoslavenskih ribolovaca, koji ne plaćaju ekonomske cijene ribolovnih dozvola, kao što to na pr. čine inostrani sportski ribolovci. I još jedna stvar. Mi još ni do danas nemamo jedinstvenih cijena naših proizvoda, jer se prodajna vrijednost određuje prema proizvodnji i potražnji. Smatramo, da bi Sekcija za visinske vode, u okviru narog Stručnog udruženja, trebala da ovo pitanje reguliše, pa da se i ovim, kao i ostalim detaljnije zabavi.

Nala buduća nastojanja treba da budu usmjerena u pravcu što rentabilnije i veće proizvodnje, radi što bližeg obogaćivanja visinskih vodotoka salmonidnim vrstama riba. Samo na taj način ćemo opravdati povjerenje zajednice i samo tako će visinsko ribarstvo krenuti brzim koracima naprijed. U svemu ovome, kao i u svemu što će doznije biti izneseno, naša naučno-istraživačka služba, naši Instituti, zavodi i stanice za ribarstvo treba da daju svoju završnu riječ. Tijesna saradnja i danas postoji, ali nam se čini, da naučno-istraživačka služba nije dosada bila zadužena za konkretno rješenje određenog problema, jer objekti na visinskim vodama u većini nisu u mogućnosti da odvoje određena finansijska sredstva za rješavanje konkretne problematike.

Smatramo, da naučno-istraživačka služba u visinskom ribarstvu nije našla svoje pravo mjesto. Svakako da za to ima više razloga, ali po našem mišljenju uzroke treba tražiti u politici finansiranja ove službe, kao i u jedinstvenosti tretiranja problematike.

Svakako da i u visinskom ribarstvu ima još dosta neriješenih problema, koji se još iz nepoznatih razloga nisu kao takovi ni postavili. Mislimo da u ovim razmatranjima treba razgraničiti dvije vrste istraživanja: a) čisto naučna i b) stručno-praktična. Od ovih prvih praksa većinom nema nekih direktnih koristi, ali ako se radi o stručno-praktičnoj pomoći, koja daje realne i konkretne efekte, onda smo mišljenja, da bi ovome trebalo posvetiti punu

pažnju. Ovim nismo mislili osporiti vrijednost i važnost suštinskih naučnih ispitivanja, koja su do danas dala krupan doprinos izučavanja ribarske biologije, ali pod uslovima ovako brzog unapređenja i razvoja salmonidnog ribarstva, postavlja se kao akutno pitanje uspješnog rješenja praktičnih problema.

Govorimo li jezikom prakse, a na osnovu poznavanja momentane situacije proizlazi, da bi naše naučno-istraživačke ustanove trebale prvenstveno da obrađuju slijedeće probleme:

1. da direktno sudjeluju u izgradnji i dovršenju objekata za unapređenje visinskog ribarstva;

2. da preuzmu rukovođenje u osposobljavanju stručnog ribarskog kadra;

3. da iznalaze mogućnosti (forme i organizaciju rada, bolju organizaciju proizvodnje itd.) za normalan rad salmonidnih objekata. Ustanove, koje se bave unapređenjem ribarstva, treba da učine sve što je potrebno da bi se ovo izvršilo, podešavajući odnose i stvarajući razumijevanje kod nadležnih, pa bilo da su to narodni odbori opština, srezova, republički organi ili sportsko-ribolovne organizacije;

4. da predlažu planove poribljavanja na osnovu terenskih ispitivanja;

5. kultiviranje vodotoka u mnogome bi popravilo sadašnje, relativno zapušteno, stanje riblje populacije. Naučno-istraživačka služba bi trebalo da uzme aktivnog učešća u radu na izlovu nepodesne vrste riba (kleni i škobalja) iz izrazito salmonidnih zona, da saraduje sa odgovarajućim institucijama na saniranju bujica, otpadnih voda itd.;

6. praćenjem uspjeha poribljavanja i sticanjem saznanja o populaciji kultiviranih vodotoka autoritativno bi vladali poznavanjem ribljeg fonda svojih ribolovnih voda;

7. posebno insistiramo na obaveznom produženju rada na ribarskom katastru, kao jednom od najvažnijih zadataka. Ova ispitivanja trebala bi da budu kompleksna i ozbiljna, jer će nam poslužiti kao baza za sve zahvate.

Osim iznesenih, ima još čitav niz problema iz oblasti unapređenja visinskoga ribarstva, a koje bi trebalo da preuzme na rješavanje naša naučno-istraživačka služba. Ukratko rečeno, smatramo da bi baš naučno-istraživačka služba trebala da bude nosilac u rješavanju cjelokupne problematike visinskih voda na terenu i glavni naš oslonac u budućem radu.

Pored iskorištavanja putem ribolovnog sporta smatramo, da se naši vodotoci mogu još i na drugi način eksploatirati, a da ova eksploatacija ne remeti i ne smanjuje fond salmonida. Iz visinskih vodotoka FNRJ eksploatišu se znatne količine vodozemaca i rakova, čemu do sada nismo obraćali pažnju. Kolike su te količine najbolje ilustrira niže iznesena tabela izvoza rakova i žaba (izvoz po izvoznim preduzećima) u deviznim dinarima.

Pregled vrijednosti izvoza vodozemaca i rakova

Izvoznik	Rakovi u dev. din.	Žabe u dev. din.	Ukupno deviz. din.
»Ribnik eksport«	5,926.000	25,494.000	31,420.000
»Kornat eksport«	19,625.000	21,554.000	41,179.000
»Jugoprodukt«	1,476.000	12,801.000	14,277.000
»Ribarstvo« Slov.	2,762.000	4,802.000	7,564.000
»Coopekspol«	476.000	12,737.000	13,213.000
»Plantacoop«	—	4,116.000	4,116.000
Svega:	30,265.000	81,504.000	111,769.000

Iz iznesenog je vidljivo, da je iz visinskih vodotoka na području FNRJ za nuzprodukte ribarstva ostvareno deviznih dinara 111,769.000.—, pa nam to rječito govori o potrebi našeg većeg angažiranja u radu na podizanju populacije vodozemaca i rakova.

Ovdje moramo odmah naglasiti da je eksploatacija vodozemaca i rakova iz visinskih vodotoka neujednačena i pretežno neracionalna, pa postoji opravdana bojazan da ćemo u najskorije vrijeme doći u situaciju da nećemo imati šta da eksploatišemo i izvozimo. Totalna eksploatacija, kako se to danas kod nas radi, pri kojoj se ne vodi dugoročnija politika unapređenja i podizanja populacije određene vrste, dovela nas je u situaciju, da sa zabrinutošću moramo posmatrati opadanje vodozemaca i rakova, što se konstatuje prilikom inventarisanja vodotoka. Nažalost, trgovačkim preduzećima nije stalo do unapređenja, jer do sada nijedno nije vodilo računa o naseljavanju i proširenju populacije na druge vodotoke, iako im sprečavanje totalnog izlova vodozemaca i rakova mora biti u prvome planu. Osim toga, stalna eksploatacija uz nepoštivanje određenih propisa smanjuje populaciju, jer prirodni prirast ne može nadoknaditi permanentni izlov. To se sa gledišta pravilne eksploatacije naših vodotoka ne bi smjelo dogoditi. To tim više, što za jugoslavenski izvoz i ostvarenje deviznih prihoda nije svejedno, da li će FNRJ jedne godine izvesti 5 ili 10 vagona vodozemaca i rakova više, da bi iduće godine izvezla 20 vagona manje, već je važno da se te količine u izvozu stalno povećavaju, ali na bazi povećavanja njihove populacije.

Zbog svega iznesenog mišljenja smo, da treba u potpunosti likvidirati otkupna i prekupna preduzeća, a reducirati znatan broj izvoznih, svesti ih na svega nekoliko i istovremeno ići na njihovo specijalizovanje. Najbolje od svega bi bilo, da se eksploatacija i-izvoz vodozemaca i rakova organizuje preko poslovnice Stručnog udruženja za unapređenje ribarstva FNRJ, jer bi to bila najbolja garancija da će se pravilno poslovati i jer bi ustvari samo na taj način vlasnici voda dolazili do većih novčanih sredstava, koja bi se ponovno ulagala u određeni vodotok za unapređenje određene grane, u ovom slučaju na povećanje i proširenje populacije vodozemaca i rakova. Na ovaj način jedino bi poslovnica Udruženja istupala kao izvoznik na ino-

stranom tržištu, vodeći računa o količinama i cijeni vodozemaca i rakova u izvozu, jer su dosadašnje cijene bile relativno malene usled konkurencije više izvoznika, njihove nejednake kalkulacije izvoznih artikala i nelojalne konkurencije.

Organizacija eksploatacije vodozemaca i rakova smatramo, da bi trebalo provesti kroz jedan republički centar, koji bi na području određene republike pronalazio područja bogata vodozemcima i rakovima a istovremeno podesna za eksploataciju, preporučivao način eksploatacije, čak vršio organizaciju iste, a istovremeno se brinuo u proširenju i povećanju populacije. Čini nam se, da su iskustva iz NRBiH zasada najbolja. Po tim iskustvima poželjno bi bilo da instituti, zavodi ili stanice za ribarstvo određene republike preuzmu ulogu takvih centara. Na taj način bi imali garanciju, da bi se jugoslavenski izvoz vodozemaca i rakova progresivno povećavao iz visinskih vodotoka, bez bojazni za devastiranje istih. Istovremeno bi kroz ovakav način rada i ove naše institucije, koje su i inače ustanove sa samostalnim financiranjem, imale ipak neke prihode, kojih dosada nije bilo, a koje su akumulirala razna trgovačka preduzeća.

I na kraju, još jednom moramo naglasiti da nedovoljna izgrađenost objekata za unapređenje visinskog ribarstva, a posebno nedovoljna i skoro nikakava opremljenost, slab i nikakav kadar i slaba ribolovno-čuvarna služba (na jednog ribolovnog čuvara u prosjeku za visinske vode na području FNRJ dolazi oko 150 km riječnoga toka — u NR Sloveniji svega 37 km) uzrok su relativno slabog stanja visinskog ribarstva FNRJ. Osim toga, neorganizovanost proizvodnje i rada, rascjepkanost vlasnika objekata za unapređenje i njihova često lokalna politika, nedovoljno zalaganje kadra na objektima u ulovu matične ribe i ostalo, te nepotpuno angažovanje naučno-istraživačke službe u rješavanju najaktuelnije problematike salmonidnog ribarstva (što je u sadašnjim uslovima samostalnog finansiranja poseban problem), često i naša nebriga i neznanje, te zagađivanje salmonidnih voda otpadnim vodama industrijskih preduzeća, potenciraju to stanje. To, ipak, nisu nerješivi problemi i teškoće i oni se sa malo više truda i upornosti mogu savladati, jer interesovanje kod odgovornih postoji i ono je iz dana u dan sve veće.

Na osnovu svega naprijed iznesenog smatramo, da sve naše zahvate na unapređenju visinskog ribarstva moramo koordinirati kroz sekcije odnosno Stručno udruženje za unapređenje slatkovodnog ribarstva FNRJ, a na osnovu slijedećeg:

1) Buduća savjetovanja Sekcije za visinske vode treba da obrađuju konkretnu problematiku. Dosadašnja iskustva pokazuju da naši sastanci nisu doprinjeli rješavanju problema radi uopštenosti.

2) Moramo se boriti za organizaciono sređivanje stanja visinskog ribarstva, i to na taj način, da ishodimo formiranje odgovarajućih upravnih tijela po republikama. Ova tijela bi objedinjavala rad objekata sa terena i time bi bile stvorene mogućnosti vođenja jedinstvene politike unapređenja vi-

sinskog ribarstva — koristeći iskustva iz NR Slovenije i NR Srbije.

3) Moramo usmjeriti napore na iznalaženje sredstava za potpuno dovršenje započetih, a još neizgrađenih salmonidnih objekata.

4) Smatramo, da bi trebali u jednom određenom vremenskom periodu (najdalje do konca 1960 godine) u potpunosti da opremimo naše proizvodne objekte. U iznalaženju sredstava za opremu treba ići na ishođenje regresa za ribarske konce, elektroagregate itd.

5) Potrebno je da posvetimo dužnu pažnju osposobljavanju kvalifikovanog kadra za postojeće salmonidne objekte. Smatramo, da kadar treba da se uzdiže postepeno, kroz naukovanje učenika u privredi, što znači, da je potrebno ishoditi da se ribarstvo prizna kao zanat. Osim toga smatramo, da bi višemjesečni kursevi mogli popraviti sadašnje slabo stanje našega kadra.

Moramo nastojati uvesti u praksu, da rukovodeća mjesta na salmonidnim objektima zauzmu ljudi sa srednjom stručnom spremom, odnosno visokokvalifikovani radnici ribarske struke.

6) Smatramo, da na ovom savjetovanju treba da damo zaduženje najmanje dvjema određenim institucijama da nam do konca 1960 godine podnesu kalkulaciju uzgoja i PCK svih naših salmonidnih proizvoda. U vezi ovoga i koeficijent pojedinih krniva.

7) Da obavežemo jednu od naših naučnih ili operativnih ustanova da nam do idućeg savjetovanja razradi plan i program specijalizacije proizvodnje salmonidnih objekata.

8) Moramo posvetiti dužnu brigu naseljavanju i eksploataciji vodenih akumulacionih bazena. U tu svrhu održati i posebno savjetovanje sa predstavnicima sekcije za visinske vode i naučno-istraživačke službe.

9) Da donesemo zaključak, koga bi bili dužni svi da se pridržavamo, što u koje vodotoke da naseljavamo. I ovo je problem i pitanje jednog posebnog referata, koji bi trebalo detaljnije da prodiskutujemo (iskustva sa naseljavanjem raznih vrsta pastrmki u razne vodotoke — koja vrste ribe u koji vodotok).

10) Poželjno je, da se što tješnje povežemo sa naučno-istraživačkom službom, dajući joj konkretne zadatke, tražeći rješenja određenih problema.

11) Da se uklopimo u rad na eksploataciji vodozemaca i rakova radi pravilne organizacije eksploatacije i očuvanja fonda, kao i oduzimanja superprofita trgovačkim preduzećima, a koji bi trebalo da idu na unapređenje visinskog ribarstva.

12) Moramo pokloniti još veću pažnju sprečavanju zagađivanja visinskih vodotoka vodama industrijskih preduzeća. U tu svrhu moramo što upornije tražiti putem Stručnog udruženja za unapređenje slatkovodnog ribarstva FNRJ da se što prije donese i obnaroduje savezni zakon o slatkovodnom ribarstvu, zakon o zaštiti voda od zagađivanja i zakon o vodama kao i ostali potrebni propisi.